

POZNÁMKA K DEPOTU (?) Z MLADŠÍ DOBY BRONZOVÉ Z PYŠEL, OKR. BENEŠOV

Josef Bubeník – Jiří Bernat

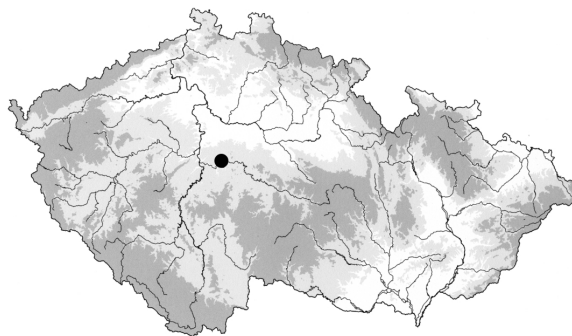
1. ÚVOD

Před nedávnem byl publikován soubor deseti bronzových předmětů nalezených v 90. letech 20. století na lokalitě „V Sedlišťích“, mezi Pyšely a Novou Vsí. Bronzové artefakty (2 sekery, 2 hroty šípů, 1 srp, 2 jehlice a 3 náramky), rozptýlené v hromadách zeminy z výkopů pro inženýrské sítě, tam zachránil amatérský nálezce (*Ernée – Smejtek 2010*). Z hlediska pravěké archeologie se přitom v poměrně chudém Posázaví jedná o pozoruhodný nález, který je uvažován jako votivní depot (depoty) v souvislosti s možnou existencí posvátného místa v prostoru prameniště (*Ernée – Smejtek 2010*, 121, 123) a zároveň i v blízkosti předpokládané pravěké komunikace (*Bouzek 2011*, 255–256). Z několika poloh na katastru Pyšel jsou známy poměrně četné doklady neolitické broušené industrie (*Srnská 2009a–d*), které v počtu desítek kusů chová ve své sbírce Muzeum Pyšely.¹ Z bezprostředního jihovýchodního sousedství nálezu bronzových předmětů pocházejí z povrchových sběrů především početné fragmenty středověké keramiky, které indikují zaniklé sídliště 10. (9.) až 13. století (*Vařeka 1999*, 523–525, obr. 1:1; *Ernée – Smejtek 2010*, 112, obr. 1b:B). Přímo k prostoru „depotu“ bronzů (*Ernée – Smejtek 2010*, obr. 1a, 1b; zde obr. 1b:1) se ale vztahují také další pravěké nálezy, a to nejen broušená industrie (*Srnská 2009e*; *Ernée – Smejtek 2010*, 112, obr. 1b:D; zde obr. 1b:3; 2:6), ale i keramika (obr. 1b:2; 2:2–5).

2. PRAVĚKÉ NÁLEZY Z PYŠEL A NOVÉ VSI

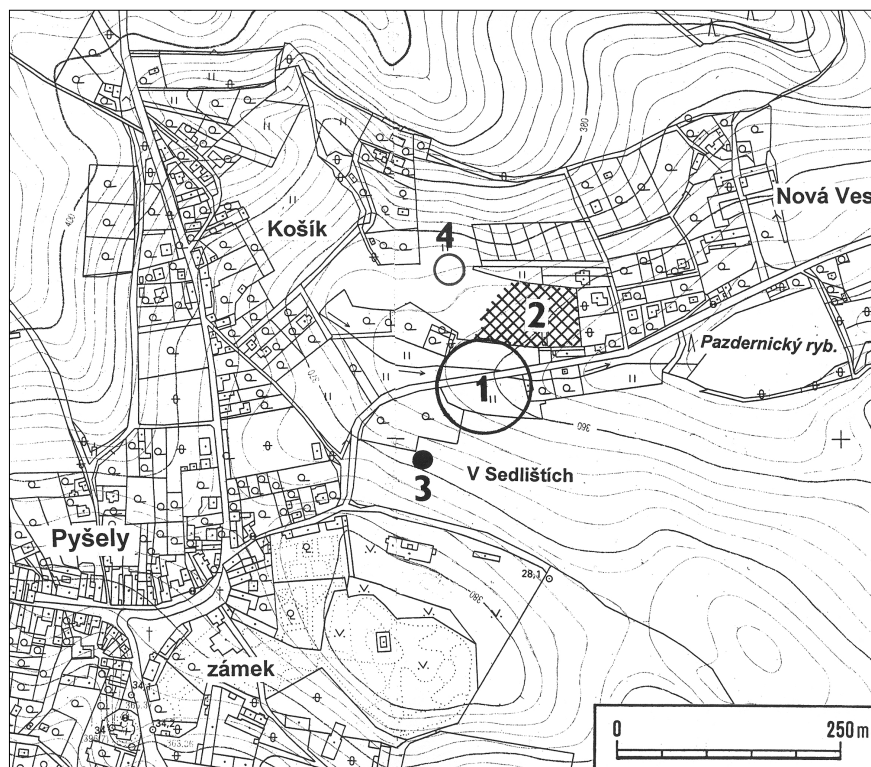
Pyšelské muzeum uchovává řadu archeologických nálezů z katastru obce, ale v souvislosti s „depotem“ bronzových předmětů chceme upozornit především na archeologický materiál z prostoru pramenné pánve nad Pazdernickým rybníkem, mezi Pyšely a Novou Vsí – též lokalita „V Sedlišťích“ (*Ernée – Smejtek 2010*, obr. 1a, 1b; zde obr. 1b). Pravěké předměty z uvedené polohy se v muzejní sbírce vyskytují nejméně ve dvou inventárních číslech (souborech): P/Pyšely/32 – broušená industrie; 11/99 (staré inv. č. NV/Nová Ves/95) – keramika. Nálezcem nástroje inv. č. P 32 je paní Z. Srnská z Muzea Pyšely, soubor pod inv. č. 11/99 předal před r. 1995 do muzea Dr. I. Koudelka, jinak i nálezce publikovaných bronzových předmětů (!). Lokalizaci a popis vybraných pravěkých nálezů z obou souborů zde uvádíme:

1. Kamenná broušená sekera inv. č. P 32 (d. 127 mm, š. 47 mm, v. 28 mm) se slabě zaoblenými boky, téměř rovně sbroušenými stranami, se souměrně zaoblenou, přímou linií ostří symetricky umístěného břitu a s nepatrně zaobleným týlem. Nástroj je na několika místech včetně břitu poškozený a má podélnou prasklinu (obr. 2:6). Materiál je jemnozrnný (zrnitost není okem rozlišitelná) a podle vrstevnatosti, kterou výrobce nerespektoval, se použitá hornina pohybuje v odstínech sv. šedé až sv. šedozelené barvy (tufitový spilit, typ Máslovice). Podle situačního náčrtu uloženého v Muzeu Pyšely došlo k nálezu při povrchovém sběru na ppč. 690/1, a to poblíž JV rohu ppč. 690/9 (*Srnská 2009e*, 172: ZM 1:10 000, 13-31-21, okolí bodu 172:50; *Ernée – Smejtek 2010*, obr. 1b:D, zde obr. 1b:3).

Obr. 1a. Pyšely, okr. Benešov. Poloha lokality na mapě ČR

¹ Jsme zavázáni paní Z. Srnské z Muzea Pyšely za vyhledání nálezů, umožnění jejich studia a dokumentace v době, kdy muzeum nebylo běžně přístupné.

Obr. 1b. Pyšely (okres Benešov). Lokalizace pravěkých nálezů z polohy V Sedlišťích: 1 – prostor původního uložení depotu (?) mladší doby bronzové, 2 – poloha s nálezy keramiky lineární kultury a mladší doby bronzové (ppč. 630/1), 3 – místo nálezu eneolitické broušené sekery (ppč. 690/1), 4 – přibližná poloha údajného nálezu „velké“ bronzové sekery. Podle Ernée – Smejtek 2010, obr. 1b, doplněno

2. Fragment stěny velké silnostěnné nádoby s vertikálním uchem, inv. č. 11/99 (staré inv. č. NV 95). Vedle horní paty ucha je důlek – hluboký nehtovitý vryp, na druhé straně ucha snad zbytek dalšího měličího důlku (obr. 2:2). Keramické těsto obsahuje makroskopické ostřívo (oj. kamínky do vel. 5 mm) a jemnou slídu; střep, na lomu sv. hnědý, má mírně drsný a na vnitřní straně zašedlý povrch. Vnitřek stěny je poněkud zvlňný, s mělkými stopami – důlky po formování prsty.

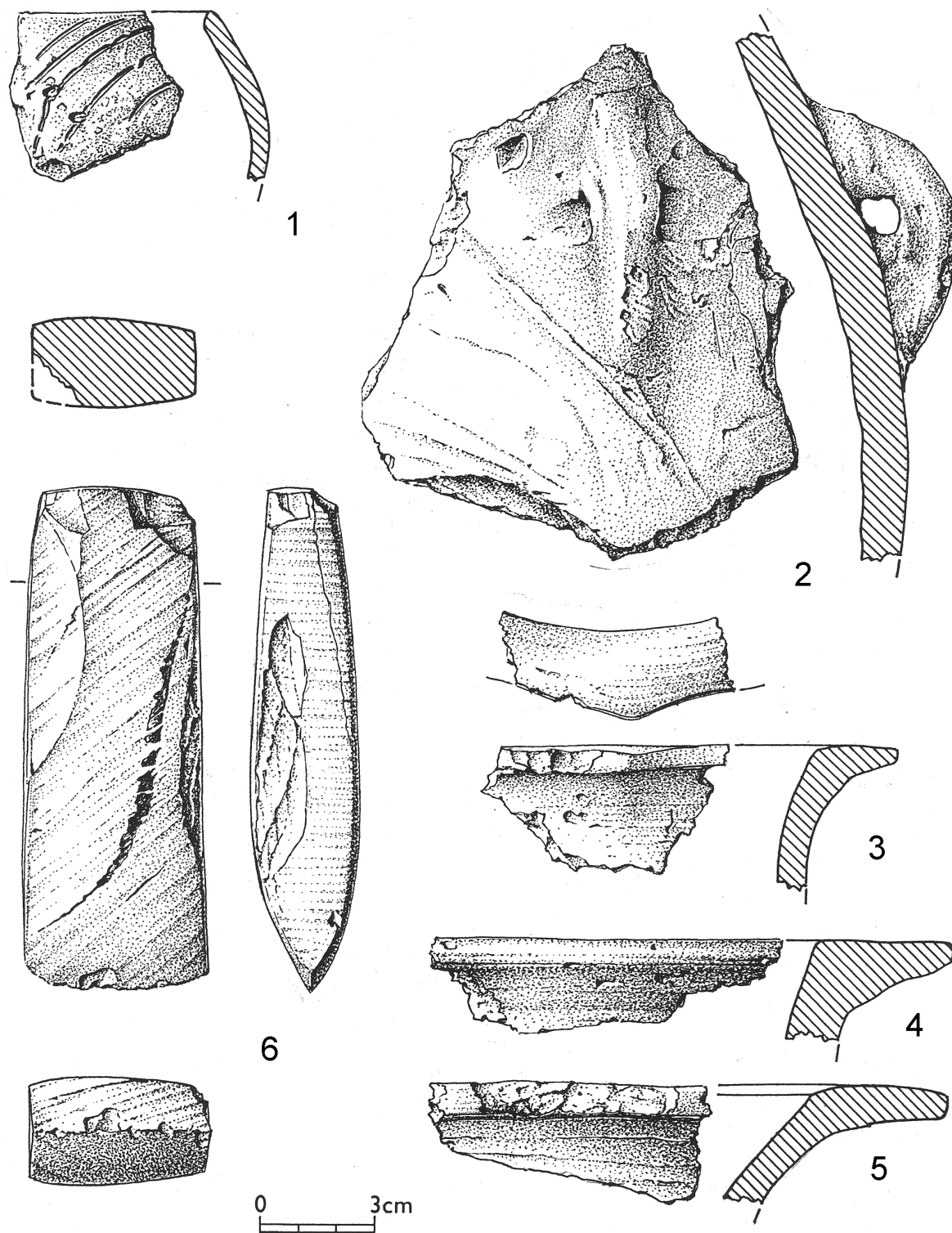
3. Zlomek horizontálně vyhnutého okraje (prům. ca 36 cm) s trojúhelníkovitým výběžkem, inv. č. 11/99 (staré inv. č. NV 95); pod okrajem dochován malý úsek válcovitého až nálevkovitě rozevřeného hrdla (obr. 2:3). Keramické těsto obsahuje makroskopické ostřívo, vnější i vnitřní leštěný povrch má šedou až tmavě šedou barvu.

4. Zlomek masivního, vodorovně vyhnutého okraje (prům. ca 44 cm) nádoby (obr. 2:4), inv. č. 11/99 (staré inv. č. NV 95). Keramické těsto obsahuje makroskopické ostřívo, vnější i vnitřní povrch je šedý, tuhovaný a leštěný.

5. Zlomek vodorovně vyloženého, slabě prohnutého olámaného okraje (prům. neměřitelný), inv. č. 11/99 (staré inv. č. NV 95) s malým úsekem nálevkovitého hrdla (obr. 2:5). Keramické těsto obsahuje makroskopické ostřívo (zrnka hornin většinou do 1 mm), střep je na lomu šedý a na povrchu sv. šedý. Vnitřní strana i horní plocha okraje je tuhovaná a leštěná, na vnější straně hrdla jsou nepřeleštěné stopy až mělké žlábků horizontálního hlazení. Keramika inv. č. 11/99 (staré č. NV 95) pochází z pole pana Koudelky, podle situačního náčrtu v Muzeu Pyšely se jedná o východní část ppč. 630/1 (ZM 1:10 000, 13-31-21, širší okolí bodu 177:65; obr. 1b:2); nálezové okolnosti nejsou známy.

3. ZÁVĚR

Do bezprostředního okolí původní polohy bronzových předmětů – depotu (?) mladší doby bronzové (Ernée – Smejtek 2010, obr. 1a,1b; zde obr. 1b) lze podle nálezů a záznamů pyšelského muzea bezpečně klást další pravěké nálezy. Z parcely č. 690/1 na jižní straně Ladovy ulice (Ernée – Smejtek 2010, obr. 1b:D; zde obr. 1b:3) pochází broušená sekera (M Pyšely, inv. č. P 32) z období staršího až středního eneolitu (obr. 2:6) a z pozemku č. 630/1 na severní straně ulice jsou známy i nálezy keramické (M Pyšely, inv. č. 11/99, st. inv. č. NV 95). Překvapivě velký fragment stěny s uchem, z rozměrné nádoby, patrně kultury lineární keramiky (obr. 2:2), by mohl pocházet z výplně objektu. Není přitom jediným keramickým nálezem lineární kultury z katastru. Ze staré sbírky Arnošta Chvojky je v Muzeu Pyšely uložen pod inv. č. 12/99 (pův. inv. č. 24/81) ještě drobný zlomek okraje bombovité nádoby s typickou rytou výzdobou přetínanou tzv. notami (obr. 2:1) a další atypické střepy ze stěn pravěkých keramických nádob. Z parcely č. 630/1 (obr. 1b:2) jsou však kromě neolitické keramiky uloženy v muzeu pod stejným inv. č. 11/99 také tři zlomky širokých, vodorovně vyhnutých okrajů ze tří keramických nádob (obr. 2:3–5). Podle okrajové profilace a zjištěných průměrů ústí se jedná o fragmenty rozměrných amforovitých

Obr. 2. Pyšely (okres Benešov). Výběr pravěkých nálezů z katastru: 1 – bez bližší lokalizace, 2–6 – Nová Ves, „V Sedlišťích“ (1–5 – keramika, 6 – kámen)

zásobnic s nálevkovitě rozevřenými hrdly, tedy o tvar který se vyskytuje v mladší až pozdní době bronzové, ale přechází také do prostředí kultury bylanské. Úprava okraje (obr. 2:3) a použitá technologie nás v konkrétním případě pyšelské keramiky vede do mladší doby bronzové. Zlomky nádob (obr. 2:3–5) z parcely č. 630/1 (obr. 1b:2) na severní straně Ladovy ulice můžeme tak položit do stejného chronologického rámce jako publikovaný soubor bronzových předmětů (Ernée – Smejtek 2010). Domníváme se, že celý prostor pramenné pánve mezi Pyšely a Novou Vsí nad Pazdernickým rybníkem, včetně lokality „V Sedlišťích“ (obr. 1b), je polykulturním sídlištním areálem, a to nikoliv jen s dlouhou „sídlní kontinui-

tou“ (*Ernée – Smejtek 2010*, 112) středověkou, ale i pravěkou, bohužel archeologicky doposud nepoznanou. V severní části uvažovaného areálu sídliště, v místě dnešních tenisových kurtů, měla být nalezena dokonce ještě další bronzová sekera (*Ernée – Smejtek 2010*, 112, obr. 1b:B; zde obr. 1b:4). S vědomím zřejmě opakovaného sídlištního využití zmíněné polohy, snad už od neolitu a vzhledem ke keramickým nálezům pak velmi pravděpodobně i v mladší době bronzové, je třeba přistupovat s velkou opatrností k interpretaci pyšelského nálezů bronzových předmětů jako votivního depotu.

LITERATURA

- Bouzek, J. 2011: Několik poznámek o starších výzkumech v Pražské kotlině a o jižní hranici pražské sídelní zóny, *Archeologie ve středních Čechách* 15, 255–258.
- Ernée, M. – Smejtek, L. 2010: Mladobronzový depot (?) z Pyšely, okr. Benešov, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 23, 111–123.
- Srnská, Z. 2009a: Pyšely, okr. Praha-východ, *Výzkumy v Čechách 2006*, 171–172, č. 644.
- Srnská, Z. 2009b: Pyšely, okr. Praha-východ, *Výzkumy v Čechách 2006*, 172, č. 645.
- Srnská, Z. 2009c: Pyšely, okr. Praha-východ, *Výzkumy v Čechách 2006*, 172, č. 646.
- Srnská, Z. 2009d: Pyšely, okr. Praha-východ, *Výzkumy v Čechách 2006*, 172, č. 647.
- Srnská, Z. 2009e: Pyšely, okr. Praha-východ, *Výzkumy v Čechách 2006*, 172, č. 648.
- Vařeka, P. 1999: Raně středověké sídliště u Pyšely (okr. Praha-východ). Příspěvek k poznání osídlení dolního Posázaví, *Archeologie ve středních Čechách* 3, 523–530.

DIE BEMERKUNG ZUM HORTFUND (?) AUS DER JÜNGEREN BRONZEZEIT AUS PYŠELY, BEZ. BENEŠOV

Vor kurzem wurde ein Fundkomplex mit zehn Bronzegegenständen, welche in den neunziger Jahren des 20. Jahrhunderts auf dem Fundort „V Sedlišťích“ in Nová Ves bei Pyšely entdeckt wurden (*Ernée – Smejtek 2010*), publiziert. Die Bronzeartefakte, die auf den Haufen aus den Bodenaushüben für die Ingenieurernetze zerstreut wurden, rettete ein Amateurfunder. Es handelt sich dabei um einen merkwürdigen Fund in dem archäologisch relativ armen Sazawagebiet. Es wurde festgestellt, dass er mit der möglichen Existenz eines heiligen Ortes im Raum des Quellengebietes (*Ernée – Smejtek 2010*, 121, 123) sowie mit der Nähe eines vorausgesetzten urgeschichtlichen Weges (*Bouzek 2011*, 255–256) zusammenhängen konnte. Aus der gleichen Lage wie die Bronzegegenstände stammen neben den mittelalterlichen Funden (*Vařeka 1999*) auch weitere urgeschichtliche Funde, die in der Sammlung des örtlichen Museums aufbewahrt sind. Es handelt sich um vereinzelte Fragmente der neolithischen Keramik (Abb. 2:2), geschliffene äneolithische Beile (Abb. 2:6) sowie vorwiegend um Randbruchstücke der Vorratsgefäße aus der jüngeren Bronzezeit (Abb. 2:3–5), die sich zum chronologischen und kulturellen Rahmen vom veröffentlichten Fundkomplex der Bronzegegenstände reihen (*Ernée – Smejtek 2010*). Wir vermuten, dass der ganze umfangreiche Raum des Quellenbeckens zwischen Pyšely und Nová Ves einschließlich des Fundortes „V Sedlišťích“ (Abb. 1) ein polykulturelles Siedlungsareal nicht nur in dem Mittelalter, sondern auch in der Urgeschichte allerdings ohne bisherige archäologie Erkenntnis darstellt. Mit dem Bewusstsein einer vermutlich wiederholten Siedlungsverwendung der erwähnten Lage – offenbar von dem Neolithikum und höchstwahrscheinlich in der jüngeren Bronzezeit – sollte die Interpretierung des Fundes von den Bronzegegenständen aus Pyšely wie eines Votivhortfundes sehr vorsichtig ausgewertet werden.

Abb. 1. Pyšely (Bez. Benešov). Die Lokalisierung der urgeschichtlichen Funde aus der Lage V Sedlišťích: 1 – der Raum der ursprünglichen Einlagerung von dem Hortfund (?) aus der jüngeren Bronzezeit, 2 – die Lage mit den Funden aus der Linearbandkeramikkultur und der jüngeren Bronzezeit, 3 – der Ort des Fundes eines äneolithischen

geschliffenen Beiles, 4 – die ungefähre Lage eines angeblichen Fundes der „grossen“ Bronzeaxt

Abb. 2. Pyšely (Bez. Benešov). Die Auswahl der urgeschichtlichen Funde aus dem Kataster: 1 – ohne nähere Lokalisierung, 2–6 – Nová Ves, „V Sedlišťích“ (1–5 – die Keramik, 6 – der Stein)

JOSEF BUBENÍK
RENOIROVA 619, 152 00 PRAHA 5-HLUBOČEPI

JIŘÍ BERNAT
ÚSTAV ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE STŘEDNÍCH ČECH, NAD OLŠINAMI 3/448, 100 00 PRAHA 10